

MERÉSZ GABRIELLA

Pusztaszabolcs

Pusztaszabolcs Fejér megye keleti, a Mezőföld északkeleti részén helyezkedik el, az Adonyi kistérséghez tartozik. Budapeستől 50, Székesfehérvártól 35, Dunaújvárostól 30, a Velencei-tótól és a Dunától egyaránt 10-10 km-re fekszik. A város országos vasúti csomópont, a Budapest–Pécs vasúti fővonalra itt csatlakozik a Pusztaszabolcs–Dunaújváros–Paks vonal és a kisebb forgalmú Pusztaszabolcs–Székesfehérvár mellékvonal. Elővárosi vonatok kötik össze Budapesttel, Dunaújvárossal, Sárbogárral, Székesfehérvárral. Pusztaszabolcs közúton a leggyorsabban az M6-os autópályáról közelíthető meg, de az M7-es autópályáról is elérhető. A településen áthalad a Velence–Adony főút.

A város története

Pusztaszabolcs több ezer éves múltra tekint vissza. A régészeti ásatások során felszínre kerültek bronzkori, kelta, illetve római kori tárgyi emlékek. A magyarok a már korábban letelepedett avárokkal és belső ázsiai népekkel keveredve hozták létre itt szálláshelyet. Az Árpád-kori letelepedésre több X–XI. századi régészeti emlék, továbbá a település neve utal. Anonymus szerint a honfoglalás korában Szabolcs vezér alakította ki itt táborhelyét. Oklevélben 1302-ben tűnik fel először. A Pusztta előtag sokkal később, egy helységnévrendezés során került a település nevébe. A környék a XIV. század végéig királyi birtok volt, később a birtokosok gyakorta váltották egymást, majd török fennhatóság alá került. A török pusztítása nyomán elnéptelenedett település és környéke – a jó minőségű földnek köszönhetően – hamar újranepeült. A kiegyezés időszakában a gazdasági fellendülésnek köszönhetően a szétszórt részekből álló település 1875-ben kapott önálló községi rangot Szabolcs elnevezéssel. 1896-ban megváltoztak a birtokviszonyok. A szabolcspusztai területek a báró Fould-Springer család birtokába kerültek, Felső-Cikola birtoktesteit pedig Hirsch-Halász Alfréd budapesti ügyvéd vásárolta meg. A századforduló környékén jelentős fellendülési tényező volt, hogy megindult a vasúti forgalom Budapest–Sárbogárd, illetve Budapest–Pusztaszabolcs–Paks, valamint a község és Székesfehérvár között. Képült a pusztaszabolcsi pályaudvar. Ehhez kapcsolódóan épültek a vasúti szolgálati lakások, létesült a vasutat kiszolgáló infrastruktúra, a letelepedett vasutasok pedig megváltoztatták a település szociológiai jellemzőit, további fejlődést indukálva.

Az I. világháború és a Tanácsköztársaság bukása után több száz vasutas menekült a községbe. A számukra történt házhely- és földosztással a több uradalmi pusztára és vasúti telepre tagozódott település részei gyakorlatilag egybeépültek. A lakosságszám megháromszorozódott. Ebben az időszakban létesítették a községházat, az iskolát, a fogdát, az óvodát, a tűzoltóságot, a csendőrsőt, az orvosi rendelőt, a gyógyszertárat, a tüdőgondozót, a mozgófényképszínházat, és katolikus templomot avattak.

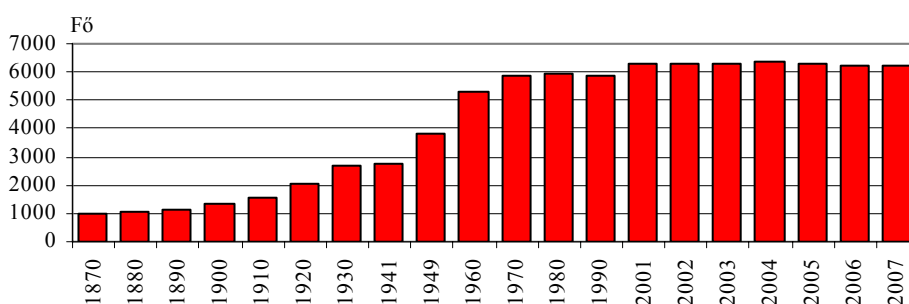
A II. világháború után földreformmal, a vasúti rend helyreállításával, az életminőség javítását szolgáló beruházásokkal (elektromos áram, ivóvíz, gáz, telefon bevezetése, szennyvízcsatorna, utak, művelődési ház, könyvtár építése) a település a gyors fejlődés útjára lépett. A lakásépítések is felgyorsultak, több mint ezer lakás épült. Sportpálya, bölcsőde is létesült ebben az időszakban, 1963-ban alapították a gimnáziumot és szakközépiskolát. A település 1970-ben nagyközségi rangra emelkedett.

Népesség, népmozgalom

Pusztaszabolcs lakónépessége 2008. január 1-jén 6223 fő volt. Az 1870. évi népszámlálás idején a településen 979 ember élt, az ezt követő népszámlálások 1980-ig folyamatos lakosságszám-növekedést regisztráltak. 1941-ig háromszorosára nőtt, a II. világháború után 1960-ig tízevenként több mint ezer fővel gyarapodott a lélekszám. Az ezt követő évtizedekben is növekedés volt tapasztalható (kivéve az 1990. évet). A település lakónépessége a 2001-es népszámlálás idejére meghaladta a hatezretet, és az utóbbi években – enyhe csökkenéssel – ezen a szinten maradt.

1. ábra

A népesség számának alakulása, 1870–2007*

* 1960-ig jelenlét, 1970-től lakónépesség.

Pusztaszabolcs népességét egészen 2002-ig természetes szaporodás jellemezte, 2003-tól azonban többen haltak meg a településen, mint ahányan születtek. A vándorlások különbsége is módosította a népesség számát. 1970–1979 között a költözések 447 fővel csökkentették a lakosságszámot, amit a természetes szaporodás (508 fő) még teljes egészében kompenzált. Az 1980–1989 közötti vándorlási különbözet (202 fő) azonban már lakosságsökkenést okozott. A rendszerváltást követő évtizedben Pusztaszabolcs népessége a vándorlások következtében ismét (426 fővel) nőtt, és 2001-ben már 6295 fő volt a település népessége. Az ezt követő években a vándorlási különbözet nem számottevő, csekély mértékben erősíti, illetve gyengíti a természetes fogyás negatív hatását.

Pusztaszabolcs lakónépessége az országos és megyei tendenciához hasonlóan öregedett. Az időskorúak aránya emelkedett, a gyermekkorúaké folyamatosan csökkent. A város lakónépessége a megye városainak átlagánál kissé kedvezőbb korösszetételű. A 2007. évi adatok alapján Pusztaszabolcsban a 0–14 évesek aránya 16,8%, a városok átlagánál több, a 64 évesnél idősebbeké pedig 14,8%, ami annál kevesebb. A város népességének nemek szerinti összetétele kiegyensúlyozott, a férfiak és a nők aránya közel 50-50%, ez az arány az elmúlt évtizedekben jellemző volt és a legutóbbi években is jellemző a településre.

Népességnagyságát tekintve a település a megye 14 városa közül a 10. helyet foglalja el, népsűrűsége 120 fő/km², 114 fővel kevesebb, mint a megye városaiban átlagosan.

Gazdasági fejlődés

Természeti adottságaiból adódóan Pusztaszabolcs mezőgazdasági jellegű település, jó minőségű földjein gabona és takarmánynövények termesztése dominált, majd később a burgonya került előtérbe, miközben a település szarvasmarha- és lótenyésztése is híressé vált. A település gazdaságában a vasút megjelenésével történt alapvető változás, és a modern kispolgárság is mozgatója volt a további fejlődésnek. A II. világháború pusztítása után helyre kellett állítani a vasúti károkat,

1949-ben megalakult a Felső-Cikolai Állami Gazdaság, majd termelészövetkezeti csoportok alakultak (ezek később Béke Tsz néven egyesültek), 1957-ben pedig takarmány-keverőüzem épült. A 60-as, 70-es években az ipar is teret nyert. 1962-ben gépjavitó állomást létesítettek. A településen gumigyár és radiátorgyár is működött. A rendszerváltás a település gazdaságában is változást hozott, bár továbbra is a mezőgazdaság, az ipar és a közlekedés a legfőbb foglalkoztató.

A 2007. évi céginformációs adatok szerint 343 vállalkozást jegyeztek be Pusztaszabolcsra, közülük 232 az egyéni vállalkozások száma. A társas vállalkozások közül 48 kft., 56 betéti társaság és 2 szövetkezet volt. A pusztaszabolcsi székhelyű vállalkozások 98,8%-a kisvállalkozás (20 főnél kevesebb alkalmazottal), és mindössze három helyen alkalmaztak 20–49 munkavállalót, két helyen 50-nél többet.

1. tábla

A regisztrált vállalkozások száma és megoszlása főbb nemzetgazdasági ágak szerint, 2007. december 31.

Ágazati kód	Gazdasági ág	A regisztrált vállalkozások	
		száma	aránya, %
	Összesen	343	100,0
	Ebből:		
A, B	mezőgazdaság, vad-, erdő-, halgazdálkodás	28	8,2
C–E	ipar	31	9,0
F	építőipar	57	16,6
G	kereskedelem, javítás	74	21,6
H	szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	15	4,4
I	szállítás, raktározás, posta, távközlés	7	2,0
K	ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás	76	22,2
O	egyéb közösségi, személyi szolgáltatás	25	7,3

A 2001. évi népszámlálás adatai szerint a nagyközségben a foglalkoztatottak száma 2389 volt, népességen belüli arányuk 38%-ot tett ki, ami kevesebb, mint a városok átlaga. A foglalkoztatottak 43,2%-a az iparban, építőiparban, 48%-a a szolgáltatás jellegű ágazatokban dolgozott, és mindössze 8,8%-a helyezkedett el a mezőgazdaságban. Az inaktív keresők, az eltartottak és a munkanélküliek aránya kissé magasabb, mint a városok átlaga a 2001-es népszámláláskor.

A 90-es években a vállalkozások szüntelen alakulása és megszűnése a munkaerőpiac átrendeződésével járt. A településről sok munkavállaló (a legutóbbi népszámlálás szerint a foglalkoztatottak 65%-a) ingázott a környező városokba (Székesfehérvárra, Százhalombattára, Dunaújvárosba, Budapestre). Az iparban dolgozni szándékozók egy része azonban el tudott helyezkedni a Pusztaszabolcsra letelepedett ipari üzemekben, amelyek közül a legjelentősebb a (Közép-Európában legnagyobb) német érdekeltségű Heitz Élfurnér Művek Gyártó és Kereskedelmi Kft. Üzeme, valamint a svájci tulajdonú Stadler Magyarország Vasúti Karbantartó Kft., amely az elővárosi vasúthálózat javítóbázisa.

Helyi védelem alatt álló gőzmozdony

A személy- és teherszállítással foglalkozó MÁV Zrt. pusztaszabolcsi központi pályaudvara is jelentős szerepet játszik a város gazdasági életében.

A város agrárgazdasága jelentős, a szövetkezetek felbomlásával kialakult gazdasági társaságok művelik a földet. Emellett fontos maradt az állattartás is. A mezőgazdaságban kiemelkedő vállalkozás a Pusztaszabolcsi Agrár ZRt. és a 4M-97 Mezőgazdasági Szolgáltató Kft.

A városban minden szolgáltatási ág képviselteti magát a lakosság ellátásának területén. 2007-ben 67 kiskereskedelmi üzlet és 13 vendéglátóhely működött a településen. A 21 ételmezőüzlet, 8 cipő-, textil-, ruházati és 21 egyéb iparcikkszaküzlet várja az itt élőket. Pusztaszabolcs vendéglátóhelyekkel való ellátottsága a városok átlagánál kedvezőtlenebb, ezer lakosra mindössze 2 vendéglátóhely jut.

A városban 40 kereskedelmi, illetve magán szálláshely található. A Velencei-tó és a Duna közelsége vonzza a turistákat. 2007 folyamán 356 vendég átlagosan 9 napot töltött el a településen.

Lakáshelyzet, infrastruktúra

A város lakásállománya 2007 végén 2213 volt, ami 3,6%-kal több a 2001. évinél. A száz lakásra jutó lakosok száma 281, ami a megye városainak átlagánál magasabb.

2. tábla

A lakásállomány főbb jellemzői, 1970–2007

Megnevezés	1970.	1980.	1990.	2001. február 1.	2008. január 1.
	január 1.				
Lakásállomány	1531	1779	1980	2136	2213
Ebből:					
1 szobás	629	332	274	163	..
2 szobás	764	858	892	861	..
3 és több szobás	138	589	814	1112	..
100 lakásra jutó lakos	384	334	296	295	281

A lakások 99%-a közüzemi vízhálózatba kapcsolt, 82%-a a közcsonna-hálózatra is csatlakozott, ami a megye városainak átlagától alig marad el. A lakások 86%-ába bekötötték a vezetékes gázt, villamos energiával valamennyi háztartás rendelkezik. A kommunális hulladékgyűjtés is megoldott.

3. tábla

Közműellátottság, 2007

(Százalék)

Megnevezés	A közüzemi ivó- vízhálózatba	A közcsonna- hálózatba	A rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások aránya	Háztartási gáz- fogyasztók a lakásállomány %-ában
	bekapcsolt lakások aránya			
Pusztaszabolcs	99,2	82,0	87,9	85,9
A megyei városainak átlaga	97,1	86,5	96,3	94,6

A város egészségügyi alapellátását 2007 végén 3 háziorvos és egy házi gyermekorvos biztosította, munkájukat három körzeti védőnő segítette. Egy háziorvosra és házi gyermekorvosra 2007-ben 1556 lakos jutott, ami megfelel a hasonló népességekategóriájú városok átlagának. A városban fogászati rendelés is áll a lakosság szolgálatában.

A településen 2007-ben két óvodai feladatellátási hely működött, ahol 249 kisgyermeket fogadtak, ellátásukat 23 óvodapedagógus biztosította. A város általános iskolájában a tanév folyamán 524 tanulót oktattak. Gimnáziuma és szakközépiskolája 15 osztályában összesen 314 nappali tagozatos diák tanulhatott, akik közül más településekről 143-an járnak be, 20-an pedig kollégiumban kaptak elhelyezést. A Szabolcs Vezérről elnevezett középiskola megyén túlnyúló tanulókörrel is rendelkezik, Érdről, a megyéből Mórról, Székesfehérvárról, Polgárdiból, Sárbogárdról és Dunaújvárosból fogad tanulókat.

A városban 2007-ben egy könyvtár működött 16 506 könyvtári egységgel, 555 beiratkozott olvasóval. A kulturális események fontos színtere a művelődési ház. A rendezvények közül kiemelkedő két nagyobb nyári esemény, a Szabolcsi napok és az Életmód és szenvedélyek fesztivál. A pusztaszabolcsiaknak testvértelepülési kapcsolatuk van a németországi Göttingen tartománybeli Staufenberggel, amelynek révén nemzetközi programokban vesz részt a település.

A város külterületén elhelyezkedő Cikolai-halastavak térsége a szabadidő hasznos eltöltésének színtere, kiváló horgászterület.

A város idegenforgalmi érdeklődésre számot tartó nevezetessége a vasutas múltat idéző 375-ös sorozatú gőzmozdony, ami kiállított tárgyként látható. A város templomai (katolikus és református) közvetlenül a II. világháború előtt épültek. A Szent Imre katolikus templom városi térben való elhelyezkedése egyedivé teszi a település szerkezetét. A templom felszentelésekor került Pusztaszabolcsra az a védett, kora barokk orgona, amelyen Liszt Ferenc is játszott a pesti Ferences templomban.

Katolikus templom az Óvárosban és Magyarország legrégebbi barokk orgonája a templomban

A város rövid távú tervei 2010-ig határozzák meg a fejlődés irányvonalát. Az élhető környezet, a kisvárosias jelleg megőrzése érdekében szellős elrendezésű lakóparkok létesítésével várják a betelepülni szándékozókat.

A város közlekedési csomóponti helyzetére alapozva a meglévő ipari terület bővítésével további gazdasági szervezetek letelepedésére, új munkahelyek létesítésére számítanak.

Az önkormányzat tervei között szerepel a polgármesteri hivatal bővítése, felújítása, valamint egyes lakossági hivatalos ügyek helyi elintézési lehetőségének megteremtése.

A mentőállomás épületében szociális szolgáltatásokkal (idősek nappali ellátása, gyermekjóléti szolgálat) egészségügyi centrumot szeretnének létrehozni.